

Sjøstad kirke 100 år

Sjåstad kirke er 100 år.

Vi har valgt **Guds hus - tradisjon - lokalmiljø** som stikkord for jubileet. Sjåstad kirke er en viktig del av menighetens og kommunenes historie og dagligliv.

Sjåstad kirke er :

- først et **Guds hus** - et møtested der mennesker i glede og sorg, fest og hverdag møter Gud og hverandre.
- **tradisjon**, fordi kirken står i en videre sammenheng både kulturelt, kirkelig geografisk og historisk. Tradisjon som vil gi veimerker å følge gjennom våre liv.
- **lokalmiljø**, kirken ble bygget med lokal vilje og innsats. Og kirken må stadig bygges med lokal vilje og innsats.

Men mest er kirken vår et fellesskapssted og hvilested der vi kan få trøst og en ny start, kraft og visjon til vår hverdag.

Ole Petter Ottersen

Innhold

Jubileums program	3
Hilsener	
Biskop Sigurd Osberg	4
Ordfører Ulla Nævestad	5
Menighetsrådsformann Svein O. Halvorsen	6
Sokneprest Ole Petter Ottersen.	7
Sjåstad kirkes historie	
av Arne Sand, Paul Chr. Justad, Øivind Kristoffersen og Karin Kvakkestad	11
Kirkebyggingen i Lier av Ole Herman Fisknes	19
Etterord av Ole Petter Ottersen	23

Jubileums program

Lørdag 21. september kl 17:00 Musikalen Ansgar og Vikingene.

Musikal v. Ivar Skippervold og barn fra Oddevall og Egge skole.
Biskop Sigurd Osberg deltar i skuespillet.

Lørdag 28. september kl 17:00 Gospelkveld med Line og Rune Larsen.

Søndag 29. september kl 10:30 Kransenedleggelse ved Hofgaards gravsted.

Oddevall og Sylling skolekorps spiller utenfor kirken.

Søndag 29. september kl 11:00 Jubileumsgudstjeneste.

Predikant : Prost Astrid Bjellebø Bayegan

Liturg : Ole Petter Ottersen

Kor : Sylling sangkor og Sjøabagos

Trompet : Ole Andreas Meen

Organist : Reidun Tinholdt Søbstad

Kirkekaffe på Sjøstad samfunnshus.

Søndag 20. oktober kl 18:00 Jubileumskonsert.

Cecilie Schilling, Paul Blix, Ola Isene, Sarah Eick,
Sylling sangkor, Sjøabagos.
Instrument utstilling.

Fredag 20. desember kl 19:00 Vi synger julen inn.

Frogner kirkekor, Per E. Hovland, Ruth Ødegård + andre musikere.

I tillegg har vi et skole prosjekt hvor keramikeren Tårn Østbye Røed og skolebarn ved Oddevall skole lager keramikkfigurer til julestall og påske.

Kirken i en verden som forandres

Hvor mye er 100 år i en kirkes liv?

Her i området rundt Oslofjorden - det gamle Viken - kan vi ha grunn til å spørre. For her ligger det kirker som er over 800 år gamle og nærmer seg 900 år. Og da synes kanskje ikke hundre år å være så mye.

Men tenker vi over hva som har skjedd i disse hundre årene siden Sjøstad kirke ble reist, ser vi at det har vært et hundreår så rikt på begivenheter at det er enestående i historien. I 1885, da Sjøstad kirke var i ferd med å bli reist ble Norge betraktet som et U-land. En engelskmann, som var her for å vurdere om imperiet skulle støtte reisingen av Borregårdsanlegget skrev hjem: "Det er ingen grunn til å hjelpe disse menneskene!

Disse skitne, uvitende menneskene setter altfor mange barn til verden. De vil ikke arbeide, de har ingen disiplin. De misbruker alle muligheter de får."

Da Sjøstad kirke ble reist var Norge et lydrike under Sverige. Siden kom 1905. Så første verdenskrig, deretter den andre. I 1885 ble den første elektrisitetsforsyning satt i drift i Norge til "borgere i Skien". Siden kom radioteknikken, elektronikken, måneferder, datateknologi, moderne bioteknologi osv. osv. Og det nyeste nye er ALH 84001, steinen som synes å bekrefte at det har vært liv på Mars.

Kolossalt mye har endret seg. Men Sjøstad kirke er den samme. Og selv om Den norske kirke også har gjennomgått store endringer i disse hundre årene, har Sjøstad kirke trofast tatt imot bygdens folk søndag etter søndag og ved livets store høytider, i glede og i sorg. Sjøstad kirke har vært et fast punkt for barn, unge og eldre i disse årene.

Det er det grunn til å takke for. Og det er det grunn til å markere. Tunsberg bispedømme ønsker tillykke og Guds signing med jubileet!

Sigurd Osberg
Biskop

Kjære Sjøstad menighet.

I år er det 100 år siden vakre Sjøstad kirke, "katedralen i Lier" som den også kalles, ble ferdigstillet og innviet til Guds hus. I et helt sekel har kirken ligget der som et høyreist landemerke på Lierdalens vestsida, omgitt av praktfull natur, -besøkt, brukt og beundret av flere generasjoner liunger.

Til 100-års jubileet er kirken pusset opp innvendig og frembyr nå et innbydende kirkerom som vil danne en vakker, varm og verdig ramme rundt glede og sorg, hverdag og fest for alle i menigheten.

Kirkestuen er også nyoppusset og vil gi rom for varierte aktiviteter og samvær. Sjøstad menighet fortjener takk og honnør for det store engasjement og all den fritid som er

lagt ned i arbeidene med kirke og kirkestue. Alt ligger til rette for at Sjøstad kirke, på grunnlag av sine spesielle kvaliteter, vil finne sin naturlige plass blant Liers mange kirker i årene fremover.

Ved en milepæl som denne ser vi både tilbake og fremover i tid. Sammen skal vi skape en fremtid for fortiden ved å ta vare på kirken og dens innhold slik at også kommende generasjoner kan oppleve høytid og trosfellesskap i Sjøstad kirke.

Gratulerer, og lykke til med 100-års jubileet !

Ulla Nævestad
Ordfører

Kjære Sjøstad beboere!

Som formann i Sjøstad menighetsråd og samtidig formann i jubileumskomiteen, vil jeg gratulere hjerteligst med kirkens 100-års jubileum i Sjøstad.

Jubileumskomiteen har valgt å feire jubileet i andre halvår og vi kan se frem til mange spennende arrangementer fra 21. september og frem mot jul.

Jeg vil benytte anledningen til å ønske store og små velkommen til jubileumsgudstjenesten søndag 29. september kl 1100.

Sjøstad kirke står godt rustet til å ta imot sine gjester med en fullstendig nyrestaurert kirke i jubileumsåret.

I de senere årene har Sjøstad kirke vært gjenstand for kontinuerlig oppgradering; Restaurering av orgel, nytt høyttaleranlegg, teleslynge, nytt utvendig tak med kobberbeslag, en kirkestue som er fullstendig restaurert for å nevne noe. Verdien av alle tiltak nærmer seg nesten kr 2,0 mill.

Sjøstad menighetsråd vil rette sin takk til Lier kommune som i løpet av de siste sju årene har stilt velvillig opp med de nødvendige bevilgninger til Sjøstad kirke. Dette uttrykker vi dyp takknemlighet for. Samtidig vil vi også takke fylkeskonservator, kirkekonsulent, riksantikvar og stiftsdireksjon .

Som alle nå behørig har sett ble vi i sommer kronet med nytt kirkespir, en fantastisk gave fra kirkevenner i Sveits.

Jeg vil samtidig benytte anledningen til å takke for meg som formann i Sjøstad menighetsråd, med en spesiell hilsen til dette og det forrige menighetsråd for god innsats og godt samarbeide. En stor takk også til alle frivillige fra menigheten som har stilt opp på dugnader i stor stil, - og til våre barne- og ungdomsledere, - og de kirkelig ansatte som står på til beste for menigheten.

Til slutt vil jeg ønske nok engang tillykke med 100-års jubileet, - og håpe på en fin oppslutning i kirken på det vi byr på i høst!

Svein O. Halvorsen

Formann Sjøstad menighetsråd / Jubileumskomiteen

Kirkens oppdrag - tanker ved et jubileum.

Vi er glad i vår kirke, fordi den er meget vakker, fordi den ligger flott til, fordi den er kirka vår. Og det har den altså vært i over 100 år. Kirka er allikevel noe mer en kirkehuset. Kirka er det gamle vegmerke som vil minne om himmel og kirkens oppdrag. I troen på den oppstandene Herre arbeider kirken fortsatt på samme marsjordre som de første disipler: "Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler..." Kirken opplever at det gjentar seg, Jesus møter en Sakeus, en forlatt sønn, en sørgende, en som er rammet av sykdom, og det skjer her hos oss. I nytestamente omtales bl.a. kirkens oppdrag som : forkynnelse, dåp, nattverd, undervisning, tilgi synd (nøklemakten), utøve sjelesorg (hyrdeoppdraget), avvise vranglære og helbredende tjeneste.

Som bakgrunn for det følgende ligger en bok av Olav Skjevesland "Huset av levende stener" Her omtales bl.a. en modell av kirkens oppdrag. Her noen tanker rundt denne modell. Den beskriver kirkens oppdrag med tre klassiske begreper,

FORKYNNELSE, TJENESTE OG FELLESSKAP.

Hver av disse er igjen delt inn i tre områder.

Menigheten som forkynnende fellesskap.

Det er ikke uten grunn at forkynnelse kommer først. Sammenhengen er Ordet, troen, tjenesten. Forkynnelsen er hele menighetens ansvar, ikke bare embetsbærerne. Forkynnelsens tjeneste er misjon, undervisning og evangelisering.

1. **Misjon.** Misjon er å krysse religiøse og kulturelle grenser for å nå frem med budskapet om Kristus, der han ikke er kjent eller trodd eller er glemmt. Det behøver ikke være landegrensekryssing ! Misjonsdimensjonen er viktig fordi den frir oss fra kirkelig provinsialisme. Om ikke menigheten driver misjon fornekter den hovedsaken i det evangelium den lever av. Forkynnelse er enten å drive misjon eller å minne om misjonsansvaret. Dypest sett kjærlighet til medmennesker og lydighet mot Gud.

2. **Undervisning.** Kirken har alltid vært en undervisende kirke. Kirkens dåpspraksis har alltid inkludert og forutsatt en opplæring som oppfølging. Folkekirke er bl.a. knyttet til elementærkunnskap knyttet til bibelstoff, katekisme og salmebok. Det er med en viss uro at vi registrerer at basiskunnskap hos skoleelever, konfirmanter og også voksne synes å variere betydelig og til dels glippe. Det er en betydelig religiøs åpenhet, men med sterkere drag av privatreligiøs mening. Dvs.

egentolkning av symbolhandlinger og liv. Den kristne kultur overlevering i hjemmet synes også svekket. Dette tilsier at styrking av undervisning må bli en prioritert sak fremover. Vi må lære ved å engasjere hele menneske. Det er derfor riktig å snakke om en dåpsopplæringsplan fra dåpen til graven.

Livslang læring. En læring som kan styrke troen , vise vei i livet og gi oss et språk til å formidle troen og håpet videre. Dette er dype samfunnsbyggende behov, mitt i religiøs hunger, undervisning om - Jesu Kristi verk, mitt i etisk forvirring - Bibeletisk instruksjon, og mitt i menneskers ensomhet og selvopptatthet - Menighetens fellesliv.

3. Evangelisering. Evangelisering er elementær forkynnelse av evangeliet til fjerntstående eller frafalne døpte, for å kalle dem tilbake til levende Kristus tro og en fornyet relasjon til menigheten. "Kalle tilbake til dåpens nåde". Samtidig kjenner også NT vekkende forkynnelse for å holde troen levende og avverge åndelig sløvheter.

Menigheten som et **tjenende** fellesskap.

1. Diakoni. Det er en positiv utvikling innefor diakonien, også på norsk mark. stortinget har vedtatt Lov om diakonitjenste i den Norske Kirke. Vi har fått planer men det er fortsatt et godt stykke igjen til alt er satt ut i praksis. Misjon er å bringe Guds kjærlighet ut til alle mennesker, diakoni er å formidle Guds kjærlighet til hele mennesket. Luther snakket om troen og gjerningene, men ikke mye om diakoni. Det er derfor bl.a. til pietismens heder at det skjedde en slags "annen reformasjon i diakoniens tegn." I en sosial brytningstid og en tid kanskje med et fattig trosspråk, er diakonien og de tjenende hender et språk som når inn til hjertet og som vi trenger alle i ulike deler av livet.

2. Sjelesorg. Sjelesorgstradisjonen er like lang som kirkens historie. Men det er særlig streke impulser de siste 10- 20 år. Å se menneskers problemer i en historisk sammenheng. Å se nyansene i sorg og smerte. Å se de ordløse signaler. Å se sin egen posisjon på godt og vondt. Å aktivere psykiatrisk kunnskap til beste for konfidenten. Å ha en helhetlig omsorg for helle mennesket med bibel bønn og salmebok som kilder å øse av. Sjelesorg utøves ikke bare av embetsbærerene men er også en almen tjeneste. Sjelesorg er det allmenne prestedømme i funksjon.

3. Helbredende tjenester. Dette er et tilbaketrengt og lite omsnakket område. En har lenge tenkt at helsevesen og sykehus har dominans på feltet. Men Økende diakonal bevissthet og karismatisk bevegelser er to faktor som igjen har satt

helbredelse på dagsorden. Det at noe ikke så tydelig blir omsnakket betyr ikke at det ikke skjer. Kirkens helbredende tjenester må plasseres som en del av dets diakonale oppdrag. Det grunnleggende er barmhjertighetsmotivet og at Guds rikets krefter "er her allerede nå" samtidig som vi lever i et "ennå ikke". Bønn for syke, salving av syke, er naturlige oppgaver for kirken, selv om vi ikke alltid snakker så høyt om det.

Kirkens oppdrag er å være et **fellesskap** i hverdag og helg.

1. **Fellesliv.** Det er en økende erfaring at samfunnet oppleves som upersonlig. Behovet for fellesliv øker. Hovedbehovet er ikke "en bærekraftig utvikling", men "et bærekraftig hverdagsliv", i våre hjem og i våre sosiale omgivelser. Vi ser og trenger husfellesskap og grupper, samlinger, foreninger som ikke er seg selv nok. Det kristne fellesliv er vår alles oppgave, det er å støtte, oppmuntre og rådgi hverandre. Og å gråte med de sorgende og le med de glade. Vi trenger fellesliv. Kom la oss leve i fellesskap.

2. **Fest.** Vi trenger fellesskap til fest. det må være betydelig forskjell på hverdag på den ene side og helg og fest på den andre siden. En forflatning gjør alt grått. Det ønsker vi ikke. Vi trenger livets høydepunkter. Dåpsfesten. Konfirmasjonsfesten. Bryllupsfesten. Høsttakkefesten m.fl. Festdager, markeringer og minnedagen. Det har blitt ny oppmerksomhet omkring helg og høytid. Årsakene er mange. En økende reaksjon mot det monotone, teknifiserte arbeidsliv, på hverdagens gråhet på en vidtgående likhetsideologi. Livet trenger høydepunkter og fest. Og kirken har tatt på seg oppdraget i 2000 år i å realisere et sterkt fellesskap omkring helg å høytid. Kirken utfører da noe dypt kulturbevarende, trosfornyende og menighetsbyggende. Kom la oss feste.

3. **Gudstjenstefeiring.** Gudstjeneste festen har alltid vært og vil alltid være. Alle kirkens deloppgaver samles i gudstjenesten. gudstjenesten er et møte. Der antallet personer ikke er det som teller, for det står "Hvor to eller tre er samlet" eller "det var tre tusen der". Å delta i gudstjeneste vitner tydelig, for de som er der og for de som ikke fant veien den søndagen. Det skjer noe i gudstjenesten. For uten gudstjeneste dør fellesskapet, dør Norge. Gudstjenesten er som menighetens hjerteslag. Den fornyer og opprettholder.

Vel møtt til fellesskap og gudstjeneste og fest.

Ole Petter Ottersen
Sokneprest

Gratulerer med 100-årsdagen!

Søndag 29. september 1996 vil bli en stor høytidsdag i Sjøstad menighets historie. Den vakre kirken vår fyller 100 år. Prost Astrid Bjellebø Bayegan foretar den høytidelige gjenåpning av kirken etter de omfattende utbedrings- og utsmykningsarbeider som nå er fullført.

Det er en dag menigheten lenge har sett fram til, og det er et tiltalende syn som vil møte menigheten når den toger inn i sin utbedrede og vakkert utsmykkede kirke.

Først litt historikk.

Kirken ble ferdig til bruk og innviet 26. september 1896.

De som i første rekke har æren for at kirken ble reist, var familien Hofgaard på Sjøstad gård. Ivrige kirkegjengere som de var, hadde de omsorg for at befolkningen i distriktet skulle slippe den lange kirkeveien til Sylling eller Frogner. Gamle proprietær H. J. Hofgaard hadde lovet å gi fri grunn og materialer til kirkebygget og hans enke og barna sørget for at byggeplanene ble alvor. De forærte også kirken lystestakene og de hellige kar. Til innvielsen hadde gamle enkefruen egenhendig sydd alterduken. I senere tid forærte fru Valborg Hofgaard, til minne om sin mann oberstløytnant H. J. Hofgaard, den italienske marmorengelen som holder dåpsfatet.

Befolkningen i Mehren og Oddevald hadde lenge ønsket seg egen kirke.

I Lier herredsstyrets protokoll av 18. november 1891 står det :

"Andragende fra skatteydere i Oddevald og Mehren om at der må blive taget de fornødne skritt til at skaffe distriktet egen kirke. Fra H. J. Hofgaard er kommet tilbud om at levere de nødvendige materialer af mursten, taksten, kalk og sidebord til stillinger og tak, alt under forutsetning af at der bevilges til en stenkirke af den størrelse hvortil den sidst leverede tegning, og at der blir holdt Gudstjeneste i kirken mindst hver 3die søndag og 1 dag af de større høytider.

Beslutning : Sagen oversendes i den anledningen prestegjeldets deling nedsatte komite, der besluttedes forsterket med 1 medlem. dertil valgtes kap. Hofgaard."

Av herredsstyreprotokollen ser vi at det tok noen år før byggeplanen ble tatt opp. I herredsstyremøte 21. februar 1894 ble det besluttet at Sylling med Oddevald og Mehren skolekretser skulle skilles fra det øvrige Lier i Geistlig henseende og gå over til eget sognekall samt oppføre en kirke. Den 21. mars valgtes en byggekomite på 3 medlemmer, H. J. Hofgaard, Paul Justad og Hans Svere.

Den 25. april kom det spørsmål fra stiftsdireksjonen om størrelse, jordgrunn, avstand til bebyggelse og sunnhetskomiteens godkjennelse. Nå gikk det raskt framover. Tegninger til kirken ble levert av arkitekt Henry Bucker.

Byggekostnadene ble anslått til 43.000 kroner. Kongelig resolusjon om kirkens oppførelse ble gitt den 3. november 1894. Lier herredsstyre hadde bevilget 24. februar 1894 kr. 15.000 og 16. oktober 1895 kr. 10.000. I frivillige bidrag kom det inn kr. 3.000 fra kretsen. Det resterende kr 17.000 har da familien Hofgaard stått for, i tillegg til at de skjenket både tomt og byggematerialer.

Selve oppføringen av Sjøstad kirke.

Byggearbeidene ble satt igang i 1895. I forbindelse med kirkens innvielse skriver "Drammen Blad" den 29. september 1896 : "Kapellet er bygget etter tegning af arkitekt Bucker og er oppført af hr. bygmester A. Eilertsen herfra byen. Afdøde proprietær H. J. Hofgaard og hans efterladte har sjænket materialerne til kirken og dens hellige kar. De har derved satt seg selv et varig minde."

Fra 1896 var Sjøstad å regne for kapellsogn, kirkehusets offisielle betegnelse var kapell. Først da Sjøstad fra 1953 ble utskilt fra Frogner som eget kirkesogn er den offisielle betegnelse Sjøstad kirke.

Selve kirkebygget.

Kirkens murer står på sokkel av tuktet bruddstein. Veggene er oppført av teglstein som ble laget ved teglverket på Sjøstad gård, ca 100 m nordvest for kirken. Murene er pusset både utvendig og innvendig. Gavlveggene går ca 20 cm høyere enn taket og murkronene er dekket med metallplater. Skipets langmurer deles i fire deler av 5 støttepilarer med skråavdekning ca halv murhøyde. Opprinnelig hadde hvert felt et stort rundbuet vindu, men ved forandringen i 1959-61 ble østre felts vindu gjenmurt og de øvrige vinduer senket og laget smalere. Korets store rundbuede østvindu ble samtidig forandret til et sirkulært vindu. Tidligere hadde murens puss lysere markeringer av vindusbuene og horisontale bånd både utvendig og innvendig. Koret åpnet seg opprinnelig i full bredde mot skipet, og koråpningen hadde rundbuet overdekning. Ved forandringene i 1959-61 ble koråpningen innsnevret og fikk lavere, stikkbueavdekket åpning. Den opprinnelige himling ligger på skråstøttene, men ble senket ca 5 m og ligger nå som en vannrett trehimling over loftsbjelkene. Utvendig tak er dekket med rød teglstein. Tårnmurene er pusset, det slanke, 8-kantede spiret er belagt med kobber og bærer fløy med årstallet 1895.

Interiøret.

Opprinnelig sto døpefonten på nordøstre side i koret og prekestolen på den nordvestre side under korbuen. Alteret med alterringen var av tre og ble laget ved Sjøstad trevarefabrikk. Før restaureringen i 1959 var det over alteret et vindu med geometriske motiver og korsmotiver i farget glass. Murpussen hadde lys grå farge med hvit markering rundt korbuen og vinduenes buer. Galleriet er lagt opp i veggen, støttet av søyler ved midtgangen.

Inventar.

Kirkebenkene er tegnet av Andreas Nilsen Fjell fra Mehren og laget ved Hofgaards trevarefabrikk i Sjøstad. De to vakre kirkeklokkene ble støpt hos Bergholz & Co i Stockholm. den største har inskripsjonen : "NØD DEM AT GAA IND, FOR AT MIT HUS KAN VORDE FULDT. Luk.2.14."

Orgelet er bygget av Olsen og Jørgensen, Aug. Nielsens eft.flg. Kristiania. Det har fasade med 3 fag synlige piper, det midtre rundbuet med spiss gavl mens sidefeltene har rett overdekning. Enkle fialer mellom fagene. 6 stemmer.

Fra innvielsen av kirken, 26. september 1896.

Allerede dagen i forveien ble det ringt en hel time med kirkeklokkene, og det vakte oppmerksomhet i vide kretser. Klokken 11 innvielsesdagen kom prosesjonen marsjerende ned fra Sjøstad gård. Den besto av biskop Bang, assistert av 13 prester. De bar med seg alterets lysestaker og de hellige kar som var en gave fra familien Hofgaard. Idet prosesjonen stiger inn i kirken, reiser menigheten seg og organisten spiller et preludium. Etter å ha satt fra seg karene på alter og døpefont, gikk de geistlige inn i sakristiet og tok på seg ornatene. Så inntok de sine plasser foran alteret og salme nr 1 1.vers ble sunget. deretter holdt prost Aars en kort tale fra kordøren og menigheten sang "Kirken den er et gammelt hus" mens presten leste et stykke fra den hellige skrift mellom hvert vers. Så begynte gudstjenesten og biskopen forrettet over Efeserene 3.13 "Derfor beder jeg eder ikke at tabe modet over mine trængsel..." Han oppfordret menigheten til "ikke å la de nye kirkeklokkene kalle forgjeves eller nadverdbordet stå tomt." Til slutt erklærte biskopen kirken og kirkegården for innviet. "Her vil ties, her vil vies" lød det framenigheten, som var grepet av den hellige handling.

Etter innvielsen holdt Hofgaard og frue middag på Sjøstad gård. det var 60 gjester, biskopen, prestene og en del embetsmenn. Hofgaard ønsket alle gjestene velkommen og utbragte H.M. Kongens skål. Så reiste alle seg og sang Kongesangen. Etter middagen spaserte gjestene ute i hagen og beskuet kirken. Dagen etter, søndag den 27. september var det vanlig gudstjeneste i kirken og prost Aars holdt preken.

Sjøstad kirke ligger meget vakkert til. Med sin høyreiste gotiske stil tar den seg vakkert ut mot åsen. Den er Liers største kirke hva rominnhold angår.

Det har nok vært problemer med akkurat dette, så rundt 1950 fikk kirken elektrisk oppvarming. I forbindelse med restaureringen skrev sogneprest Charles Østbye : "Når det gjelder arkitektens planløsning, må man vel si at han ikke var udelt heldig hva interiøret angår. Kirken har fått et voldsomt rominnhold også i høyden, slik at den alltid var vanskelig å få varm om vinteren." I kallsboken for Lier sogneprestembete heter det da også : "Så fremt kirken skulle være bygget nå (1936) ville man utvilsomt ha funnet frem til en mer norsk byggestil og tatt hensyn til at rommet også skal brukes i den kolde årstid. De veldige vinduene var også vanskelig å få trekkfrie. Det har faktisk vært slik at folk av helbredshensyn har vært redd for å gå i kirken om vinteren. Muligens at mange derved har vennet seg til å holde seg borte fra kirken i det hele tatt - bortsett fra høytider og ved spesielle anledninger. Menighetens folk har da også i mange år klaget over dette og kirkens forfatning i det hele, da det ble sprekker og soppdannelser i grunnmur og på store felter av veggene."

Utbedringsplanene tar til.

Etter sognedelingen i 1953 begynte arbeidet for en utbedring av kirken å ta fast form. Arkitekt Thune-Larsen, Oslo utarbeidet forslag til interiør og reparasjon av kirken, og maleren Per Vigeland ble engasjert til den kunstneriske utformingen.

Det dro i langdrag med de nødvendige bevilgninger, men endelig var alt i orden da Lier kommunestyre, 22. juni 1959, vedtok å stille det nødvendige beløp i tillegg til de tidligere avsatte midler. I alt beløp utbedringene seg til kr. 87.200 pluss en tilleggsbevilgning på kr. 5.552. Den kunstneriske utsmykning er muliggjort ved gaver.

Det som ble gjort ved 1. restaurering.

Kirken fikk nye inngangsdører og himlingen ble senket 5 meter og gjort plan med underliggende bjelker og drager. Også korhimlingen ble senket og fikk en vakker korbue. Vinduene ble gjort smalere og senket en god del. De fikk brent blyglass innvendig og tykt vanlig glass utvendig. Ny prekestol ble plassert i nord med direkte inngang fra prestesakristiet. Koret fikk nytt alter i slipt Gjellebekk marmor med kristusmonogram og ny skinntrukken alterring og bedeskammel. Orgelet ble senket og skjøvet tilbake. Hele kirken ble malt innvendig, veggene i hvitt, taket i blågrått, mens bjelkene fikk gråfarger og blått. Alterringen og korsranken ble dekorert med gull og gulvet ble malt grått. Kirken fikk nye salmenummer-tavler, tegnet og dekorert av maleren Per Vigeland, nevø av Vigelandsparkens skaper. Han har også tegnet prekestolens treskurd. Disse felten gjengir de fire evangeliesymboler, samt pelikanen som plukker seg til blods for ungen sin, et Kristus symbol. Midtgang- og korteppe ble gitt som gave av A/S Borresen. Det mektige gullmosaikkbildet over alteret har også Per Vigeland stått for. Kristus med utstrakte armer kaller voksne og barn til seg og tar imot dem. Bak skikkelsen stråler det nye Jerusalem i gullglans. Det ble gitt flere gaver til kirken i forbindelse med restaureringen : Et vakkert krusifiks i treskurd, to solvvaser, skinntrukne brudestoler og korstoler med utskjæringer, nye alterbøker med skinnomslag og pultforheng til prekestolen. Mange av utbedringene ble utført av folk fra Lier.

Restaureringer til 100-års-jubileet.

En 100-års-jubilant må kles i festskrud. Det begynte med taket utvendig som ble omlagt sommeren 1995. Oppussingen tok til i januar 1996. Interiørarkitekt Anne Kristine Mehren har vært fargekonsulent. Hun greide jobben med glans!

Det som er gjort denne gangen.

Den gamle trappen opp til galleriet er tatt vekk og erstattet med en ny på venstre side inne i kirken. Nytt handikaptoalett er laget i tilknytning til våpenhuset. Prekestolen er flyttet tilbake til sin opprinnelige plass på høyre side under korbuen, og døpefonten er flyttet til venstre side i koret. det er montert lyskastere som lyser opp gullmosaikken på altertavlen. Tre benkerader bakerst i kirken er tatt vekk og noen av disse er flyttet til galleriet. I prestesakristiet er det lagt inn vann. Der er det

også montert ny benk med oppvaskkum og overskap. Det er anskaffet nytt skap til tekstilene. Vi har fått ny løper på kirkegulvet. Nestformann i menighetsrådet, Arne Sæter, laget en ny lesepult til kirken. Hele kirken er nymalt innvendig. Interiør og inventar har fått de fargene som kirken hadde da den var helt ny. Den tar seg vakkert ut i rødt, grønt og gull.

Til oppussingen har Lier kommune gitt kr 600.000. Enkelte medlemmer i menigheten har ytet en stor dugnadsinnsats. Snekkerarbeidet ble utført av tømmermester Ole Bror Bentsen, Kjellstad. Malerarbeidet ble satt bort til malermester Rolv Asbjørn Bye, Drammen. Han gikk imidlertid konkurs da arbeidet var halvferdig. malerfirmaet Regnbuen i Drammen fullførte arbeidet.

Gravkapellet - Kirkestua.

Enhver kirke med respekt for seg selv bør ha en kirkestue. Vår ble bygget i 1916 ved et bidrag fra Lier Sparebank på kr 20.000.

Kapellet er innredet som to rom, sal og bårerom. Salen har etterhvert fått navnet kirkestua. Det ble installert elektrisk oppvarming her i 1950. Ved en omfattende restaurering i 1956 ble det satt inn blyglassvinduer med antikkglass og forøvrig foretatt oppussing både utvendig og innvendig. Nye jærstoler ble anskaffet.

Da kirken fikk nytt marmor alter i 1960, ble det gamle trelteret flyttet til kirkestua. Døråpningen mellom sal og bårerom ble murt igjen i 1983.

Kirkestua har vært benyttet ved konfirmant undervisning, søndagsskole, Sjøbagos, ved kirkekaffe og som møterom for menighetsrådet.

I løpet av 1994-95 er kirkestua igjen restaurert og pusset opp.

Det er lagt inn vann og ordnet med kloakkavløp. Taket er lagt om og reparert, det er lagt nytt gulv og veggene har fått ny panel. Det er innredet et lite tekjækken, dusjbad og toalett. Det gamle alteret er flyttet til bårerommet, og det gamle orgelet er erstattet med et nytt elektronisk orgel. Hele kapellet er malt og pusset opp. Vi er stolt av å si at vi har fått et bruksvennlig lokale for Sjøstad menighet. Lier kommune har bidratt med kr 400.000. det meste av arbeidet er utført som gratisarbeid. En enestående dugnadsinnsats på ca 600 timer !

Kirkegård og gravminner.

Kirkegårdsarealet ble skjenket av familien Hofgaard i forbindelse med reising av kirken. På kirkegårdens nordre del ligger familien Hofgaards store familiegravfelt. Selve gravstedet er innrammet av hekk med jernport.

I årene 1959-60 ble det utført et stort arbeide på kirkegården. Ny vei opp til kirken ble anlagt i nordkanten av familien Hofgaards gravfelt. Etter at gravfesterenes samtykke var innhentet ble de store steinrammer og heller fjernet fra gravstedene, området ble jevnet og parkmessig behandlet og monumentene rettet opp. Det ble ikke under dette arbeidet foretatt noen forandringer ved familien Hofgaards gravsted. Mye av arbeidet med å få kirkegården penere og lettere å stelle ble utført på dugnad. I tilknytning til kirkegården var det opprinnelig bare en liten plass beregnet for hestekjøretøyer og oppbinding av hester. I 1988 kjøpte Lier kommune et tilleggsareal og opparbeidet en lenge savnet parkeringsplass.

Foreninger som har vært knyttet til kirken.

Som beskrevet i boken "Liers historie" ble Meren misjonsforening etablert i 1850-åra. Foreningen feiret sitt 100-års jubileum med festgudstjeneste i Sjøstad kirke 18. juni 1958. I den tid foreningen var i drift utførte den et verdifullt arbeid for Sjøstad menighet.

Sjøstad kirkeforening som antas å være startet i begynnelsen av 1940-åra vidreførte det arbeidet som misjonsforeningen hadde startet. Foreningen sørger for at det i kirken ved alle gudstjenester blir pyntet med blomster. Ellers har foreningen yttet mange store gaver bl.a. alterduk, dåpsfat i sølv, 2 særkalker og to vaser i sølv, lysestake i tinn og flere andre ting.

Søndagsskole - barnegospel.

Søndagsskole ble startet i nær tilknytning til kirken av lærerinne og klokker fru Olga Sørsdal. Fru Sørsdal ledet søndagsskolen i ca 20 år. Etter at hun sluttet var det flere ledere som gjorde en stor innsats for å holde søndagsskolen i gang, men barnetallet ble stadig synkende utover i 80-årene slik at skolen opphørte.

I 1986 ble Sjøstad barnegospel startet etter initiativ av Trine Marit Stensen. Hun ble etterfulgt av flere ledere som alle har gjort en stor innsats for barna. Sjøstad barnegospel har i dag det populære navn "SJÅBAGOS".

Både søndagsskolen og Sjøbagos har ved sine opptredener i kirken vært til stor glede for menigheten.

Ansatte ved Sjøstad kirke.

Prester

1896 - 1912	Ole Christian Kjøning
1912 - 1929	Ingolf Riddervold
1930 - 1941	Hans Olaf Hagen
1947 - 1978	Charles Olav Lorange Østbye
1978 - 1982	Leif Wilhelm Bull
1983 - 1993	Per Oscar Berg
1994 -	Ole Petter Ottersen

Klokkere

1914 - 1950	Jørgen Utengen, lærer
1950 - 1959	Petter Berdal, lærer
1959 - 1960	Josef Einbu, gårdsbestyrer
1960 - 1970	Fru Olga Sørsdal, tidl. husmorskolelærer
1971 - 1977	Fru Anna Mehren
1977 - 1982	Fru Marit Enger
1983 - 1986	Fru Mary Gregertsen
1987 - 1990	Fru Trine Marit Stensen
1990 -	Utført på dugnad av barne-arbeids-lederene.

Kirketjenere

1923 - 1950	Severin Børmarken
1950 - 1986	Arvid Børmarken
1986 -	Paul Christian Justad

Organister

- 1948	Frk. Torbjørg Moen
1948 - 1956	Elias Tvedt, lærer og organist
1956 - 1967	Fru Margit Thorberg
1967 - 1976	Frk. Oddveig Amlund, organist
1976 - 1983	Ragnvald Lauritzen, bokhandler og organist
1983 -	Fru Reidun Tinholdt Søbstad

Hvem var de aller første som benyttet kirken i 1896.

Vi blar i den gamle kirkeboka og finner de første som ble viet i Sjøstad kirke.

8. okt 1896 Nils Antonsen, f. på Gurandsrud 1874, dagarbeider
og Mathilde Andersen Vefferstad f. på Eiker
25. okt 1896 Ole Hansen, f. i Sjøstad 1874, skomaker
og Anne Sofie Kristensen, f. på Mehren i 1874

De første barna som ble døpt var :

11. okt Inga Ovida
foreldre sagarbeider Ingebret Paulsen og Oline Andreasdr. Svere
11. okt Helga Ovida
foreldre tjener Haakon Antonsen og Hansa Kaspara Hansen Vefferstad
11. okt Karoline
foreldre husmann Ole Andersen og Karen Trulsdtr. Fisker, Sjøstad
13. okt Jenny Alesandra Elida
foreldre fabrikkarbeider Ander Hansen og Jenny Emilie Hansen, Stenberg
25. okt Marta Kaspara
foreldre fabrikkarbeider Ole Andreasen og Birgit Marie Andreasen, Sjøstad
25. okt Lilly Amanda Margrete
foreldre snekker Olaves Andreasen og Laura Amanda Larsdr., Sjøstad
25. okt Gunda
foreldre gårdbruker Sebjørn Kristensen og Grethe Nilsen Røed

Stoffet er samlet av Arne Sand, Paul Chr. Justad og Øivind Kristoffersen, og redigert av Karin Kvakkestad

Kirkebyggingen i Lier

1. Sjøstad kirke er hundre år. Jubilanten har sin egen historie, og denne er en viktig del av menighetens og kommunenes historie. Men Sjøstad kirke står også i en videre sammenheng, historisk, geografisk, kirkelig og kulturelt. det er et håp at det kan gi både inspirasjon og visjoner for de daglige gjøremål å bli minnet om disse brede fellesskap den lokale kirke hører med i.

2. På starten av 1300-tallet var det anslagsvis 1200 kirker i Norge, og hovedtyngden av disse var stavkirker. I dag har vi igjen ca 180 middelalderkirker, hvorav ca 30 stavkirker. Ingen av disse ligger i Lier, men Frogner kirke inneholder murrester fra kirken som brant i 1651. Det har blitt borte 1000 kirker i løpet av kirkebyggingens 1000-årige historie i Norge. Dette oppfatter mange i dag som meget kritikkverdig, ihvertfall i den utstrekning som kirkene er blitt revet ned. Etter min mening viser historien oss at nordmenn har hatt et ansvarlig og demokratisk forhold til sine kirkebygg.

Kirkebyggingen har vært styrt av behov, økonomi og ferdigheter. Når man vet at det først var rundt 1650 at folketallet i landet var kommet opp på samme nivå som før svartedauens herjinger midt på 1300-tallet, er det lett å forstå at mange av de gamle trekirkene ble borte. Fra 1650 til 1800 fordoblet folketallet seg, og dette ledet til at små middelalderkirker ble erstattet med større kirker. Egentlig er det derfor merkeligere at 30 stavkirker fortsatt står enn at de fleste andre stavkirker er borte. Dette er en egen studie verd.

3. Kirkene var helt fra middelalderen av regnet som selveiende stiftelser. De hadde egne inntektskilder i form av avgifter og fast eiendom som sikret rift og vedlikehold. Etter at eneveldet var innført i 1660, oppdaget Kongen fort at kirkene utgjorde en formuesverdi som kunne utnyttes. Dette ledet til "Det store kirkeslaget" i 1720-årene. En regner med at Kongen solgte 620 kirker "med tilliggende herligheter".

I Lier ble Frogner hovedkirke og Sylling og Tranby annekser med tilhørende gods solgt i 1723 til kaptein Johan Christian Wibe og Ingeborg Rasmusdatter Strømsø. Lier prestegjeld var imidlertid på denne tiden mye større og omfattet det som i dag er Drammen, med unntak av Skoger og Tangen som den gang tilhørte Sande prestegjeld. Man kan derfor undre seg over at ikke også Bragernes kirke fra 1708 og Strømsø kirke fra 1667 var omfattet av salget. For vårt formål er den enkleste forklaringen at Bragernes og Strømsø ble skilt ut fra Lier som et eget prestegjeld nettopp i 1723 og av den grunn ikke gikk med i salget. Når Bragernes og Strømsø

heller ikke senere ble solgt, kan det skyldes at de har en historie temmelig ulik de andre kirkene i området. Det var handelsborgere i henholdsvis Oslo og Tønsberg som fikk samtykke til å reise disse kirkene på betingelse av at de tok seg av vedlikeholdet. Kirkene hadde derfor ingen eiendomsmasse som kunne gjøre dem til attraktive salgsobjekter. Dessuten fikk Jarlsberg grevskap rettigheter til Strømsø kirke i 1678, og disse gikk over til Kongen i 1728.

Salgene medførte ikke at menighetene mistet retten til å bruke kirkene, men de mistet muligheten til å sørge for at kirkenes inntekter ble brukt til vedlikeholdet. Svært mange kirker kom derfor i forfall. Dette utviklet seg så dramatisk at det ble en av Stortingets største saker i de første tiår etter 1814 og var blant annet en medvirkende årsak til at formannskapslovene ble vedtatt i 1837. Det var en målsetting å få brakt kirkene tilbake til menighetenes eie så snart som mulig.

4. I 1840 var fortsatt 420 av totalt 870 kirker i privat eie. Her utmerket Lier seg ved at allmuen allerede i 1752 innløste Frogner, Tranby og Sylling kirker, men da uten det gods som hadde fulgt med salget i 1723. Distriktet utmerket seg også ved kirkebyggingen på 1600- og 1700-tallet. Når svært mange kirkeiere ikke engang sørget for rimelig vedlikehold, sier det seg selv at nybygging for de fleste var helt utenkelig. Bragernes ladested fikk kirke i 1628. Denne ble revet i 1707 og erstattet med en ny i 1708. Strømsø ladested fikk sin kirke i 1667 og Tangen i 1696. Konnerud ble skilt ut fra Bragernes i 1737 og fikk sin kirke i 1760. Dette viser klart at den enkelte kirke har sin egen spesifikke historie.

Lov av 24. september 1851, som på viktige punkter er forløperen til någjeldende kirkelov av 3. august 1897, fikk en enorm betydning for den videre utvikling. For det første etablerte loven en uttrykkelig rett for menighetene til å kjøpe tilbake kirkene, og for det andre ble det stilt krav om at kirkene skulle ha en viss størrelse i forhold til folketallet.

En følge av loven var at så godt som alle de ca 1080 kirkene vi hadde i landet i 1896 var i menighetenes eie. Dette hadde imidlertid også en negativ side, nemlig at kirkenes egne inntekter i det vesentlige var gått tapt. Riktignok skulle "de tilliggende herligheter" følge med ved tilbakekjøpet, men til dels hadde ikke menighetene råd til å betale, og tildels ble inntektskildene brukt opp til å bygge ny kirke. På vel 50 år var kirketallet steget med 200, mens det i samme periode var bygd godt over 500 kirker. Det betyr at flere hundre kirker ble kjøpt tilbake for etter kort tid å bli revet og erstattet med en ny. Det er rimelig og tro at lovens størrelseskrav og de gamle kirkenes dårlige forfatning er viktige årsaker her.

Også i Lier ser vi virkningene både av formannskapslovene og den nye kirkeloven. Den nyopprettede kommunen overtok ansvaret for kirkene i 1842. Middelalderkirken i Sylling ble revet i 1851 og en ny reist i 1852 og

middelalderkirken i Tranby ble revet i 1854 og ny kirke reist i 1855. Også Konnerud kirke ble erstattet av en ny i 1858 og Tangen i 1854

Sjåstad kirke er bygget helt i slutten av den store kirkebyggingsperioden i Norge og har en helt egen historie knyttet til en enkelt familie. Sammen med Sylling utgjør Sjåstad fra 1957 Sylling prestegjeld.

Med enkelte særegenheter har kirkebyggingen i Lier fulgt den samme utviklingen som i landet for øvrig. vesentlig på grunn av statlige vedtak og ordninger har også kirkebildet her blitt preget av virksomheten i annen halvdel av 1800-tallet. Dette skyldes først og fremst den omfattende fornyelsen av bygningsmassen, men det må vel kanskje også erkjennes at kirke byggingen i vårt eget århundre har vært for beskjeden.

5. Gjennom hele kirkebyggingens historie har den ene stilretning avløst den andre. Her kan man virkelig snakke om moter. Fram til 1840-årene hadde vi en 30-årsperiode hvor empiren var den førende moteretning. Det som deretter skjedde, beskriver Sigurd Muri slik : "Medan møbelkunsten går vidare i biedermeier og nyrokoko, går norsk kyrkjebygging inn i nygotikken og typekyrkjene si tid, masseproduksjon ved arkitektur som Christian Christie, Christian Henrik Grosch, Heinrich Ernst Schirmer, Andreas Friedrich Wilhelm von Hanno, Jacob Wilhelm Nordan, Henrik Nissen, Hartvig Sverdrup Eckhoff. Kirkene har det gotiske skjemaet med perspektivisk langplan og vertikal konstruksjonsmarkering, gavlar, arker og fialer". (Norske kyrkjer, Oslo 1971 som jeg også ellers har hentet stoff fra, foruten fra Sigrid og Håkon Christie, Norges kirker, Oslo 1986, Harry Fett, Norges kirker, Kristiania 1911, Norges kulturhistorie, Aschehoug 1984 og diverse offentlige dokumenter og arkivmateriale.)

Ortodoksien med sitt sakramentale kirkebegrep var den helt dominerende teologiske retning fram til omkring 1800. Reformasjonen endret derfor ikke synet på kirkebygget på dramatisk vis, selv om vektleggingen av Ordet og forkynnelsen og avskaffelsen av den katolske messe og helgendyrkelsen ga seg mange utslag i utformingen av kirkens interiør og utsmykning. Det er grunn til å se utviklingen i kirkearkitekturen på 1800-tallet i sammenheng med at det teologiske tyngdepunkt endret seg. Hans Nielsen Hauge og senere Gisle Johnson skapte en vekkelsesbevegelse i samme periode som ledet til en kirkelig demokratisering, frivillige kristelige organisasjoner og streng pietisme.

6. Muris beskrivelse dekker også kirkebildet i Lier. Riktignok er ingen av kirkene fra perioden 1851-97 bygd etter tegninger av arkitekt Nordan. Han fungerte som departementets kirkekonsulent, og Opplysningsvesenets fond stilte hans tegninger til gratis disposisjon for trengende menigheter. Departementet er således delvis

ansvarlig for den kraftige standardiseringen som skjedde ved at 74 av landets kirker ble bygd etter disse tegningene. Henrik Nissens navn er imidlertid knyttet til Sylling kirke gjennom utforming av tårnet fra 1877. Sigurd Muri synes å mene at von Hanno og Schirmer står bak Tranby kirke , men her hevder Sigrid og Håkon Christie at tømmermester Malling har tegnet både Sylling og Tranby kirker. Malling sto også bak arbeidene på Frogner kirke omkring 1850.

Sjåstad kirkes arkitekt, Henry Bucker, har for øvrig senere tegnet Liabygda kirke 1917, Vestre Toten 1921 og Kapp og Raufoss 1939. Sjåstad kirke må følgelig ha vært et ungdomsverk av ham. Ellers er det i Tunsberg bispedømme bare 5 andre kirker fra 1890-årene. disse kirkene markerer slutten på en epoke, men er utvilsomt en fullverdig del av den.

"Tiden var løpet trett!" dette utaler Kristian Elster d.y. om 1890-årene (Norsk litteraturhistorie, Oslo 1934). Kreativitet og krefter var brukt opp i 80-årene, hvor f.eks. Bjørnson, Ibsen, Kielland og Lie hadde sin storhetstid. Ibsen kom dog med Byggmester Solness i 1892! Livet gikk videre på rutine og kopiering. Den Johnsonske vekkelsesbevegelsen hadde mistet sin kraft og mye av kristenlivet hadde stivnet i sin form. Den nyevangeliske vekkelsen var imidlertid allerede i gang, og det pågikk en stadig debatt om reformspørsmålene i Den norske kirke.

1890-årene var derfor neppe så annerledes kirkelig sett at det kunne rokke ved synet på hvordan en kirke skulle se ut. 1890-årenes kirke i Lier forsvarer derfor sin plass, men den representerer ingen fornyelse av kirkearkitekturen. Den kom kanskje først i 1967 i dette området med Åssiden kirke ?

Ole Hermann Fisknes

Etterord:

Sommeren er på hell, høsten er her, feriereisen er over.
og allikevel kanskje nettopp nå, reisen fortsetter .

Er vi ikke alle bevist eller ubevisst på reise ?

Har vi ikke alle en uro i oss en lengsel etter opplevelser som stadig
fører oss ut på reise.?

Vi er kort og godt alle under veis som søkende pilegrimer.

Kirken har en åpen dør for søkende pilegrimer anno 1996.

Kirken vil gjerne slå følge på reisen og være en medvandrer

Kirken vil gjerne være et stille herberge for den trette vandrer
og en kilde til kraft for den videre vandring.

I de mange møter mellom medvandrere som kirken i dag innbyr til,
vil kirken gi stillhet sjeleomsorg og fornyelse.

Gjennom alle sine aktiviteter vil kirken gjøre evangeliet levende.

For det viktigste møte kirken kan gi, er møte med kirkens Herre i ord
og sakrament.

Vi tror nemlig stadig det er sant som kirkefaderen Augustin har sagt
Mitt hjerte er urolig inntil det finner hvile hos Gud

Gratulerer pilegrim med kirka vår 100 år. Døren er åpen.

Takk til Gud som fortsatt holder døren åpen.

Pilegrim anno 1996 du er velkommen.

Vennlig hilsen

Ole Petter Ottersen

Forsiden er den kjente kunstneren Thor Wilthills
akvarell av Sjøstad kirke.

Akvarellen kan bestilles ved henvendelse til
Menighetskontoret på tlf. 32 85 60 62, eller ta kontakt
med medlemmer av Menighetsrådet, kirketjener, prest,
organist.

Det skal selges 50 stk. nummererte trykk som er under-
skrevet av bl.a. ordfører, prost, biskop, kirkeverge,
sokneprest, kirkestatsråd m.fl. Prisen er kr 1.750,-
ferdig innrammet.

I tillegg kan man få kjøpt løse trykk til kr 250,- pr.stk.

Pass på denne unike muligheten til å sikre seg et minne
fra denne begivenheten.

